

NIEUWSBRIEF PROJECT ARBEIDSDERMATOSEN SURVEILLANCE

April 2007

Inleiding

Het is ons wederom een genoegen u in deze Nieuwsbrief de resultaten te kunnen melden van de eerste 9 maanden van 2006 in het perspectief van de overeenkomstige periodes van 2004 en 2005. We zullen in dit nummer stilstaan bij casuïstiek en meldingen uit de agrarische sector en relevante ontwikkelingen op het terrein van de arbeidsdermatologie in Nederland, met name in de branches van de kappers en bakkers.

Overzicht van de meldingsgegevens 1^e, 2^e en 3^e kwartaal 2006

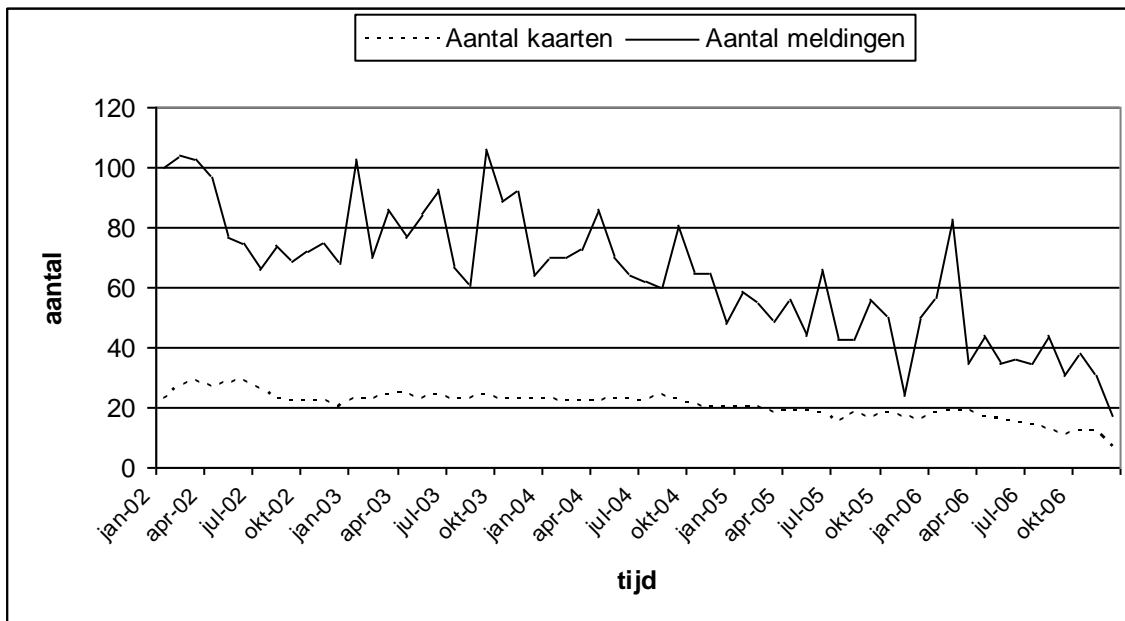
Aantal geretourneerde kaarten en meldingen

In de eerste drie kwartalen van 2006 zien we een daling ten opzichte van dezelfde kwartalen in de jaren 2004 en 2005. Voor een gedeelte komt dit door het verlaat insturen van meldingskaarten aan het eind van het jaar of begin van het volgende jaar. Deze verlate meldingskaarten zijn in 2004 en 2005 wel in de cijfers opgenomen. Ditzelfde effect is zichtbaar voor de eerste drie kwartalen van 2006: per kwartaal is een afname te zien. Voor het aantal meldingen geldt ook dat de daling zich verder doorzet.

	1e kw	2e kw	3e kw	Jan-04 t/m sept-04	Jan-05 t/m sept-05	Jan-06 t/m sept-06
aantal kaarten retour	56	48	38	204	164	142
% kaarten retour	93,3	80,0	63,3	98,6	82,8	78,9
aantal meldingen	175	115	110	636	471	400
aantal meldingen per kaart	3,1	2,4	2,9	3,1	2,9	2,8

Tabel 1 Aantal meldingskaarten en meldingen eerste drie kwartalen 2004, 2005 en 2006

Grafisch staan in figuur 1, op de volgende pagina, het aantal meldingen en kaarten weergegeven vanaf de start 5 jaar geleden.

Figuur 1 Aantal binnengekomen kaarten en meldingen per maand in de periode januari 2002 tot en met september 2006

De grafiek weerspiegelt onmiskenbaar dat het zeer lastig blijkt te zijn om met beperkte middelen ook een geselecteerde, enthousiaste groep professionals actief meldend te houden. Zoals besproken op het ADS symposium van oktober 2006 vormde dit reden voor de hoogleraren van Dermatologie UMCG Groningen en het ADC-VUmc tezamen met het Nederlands Centrum voor Beroeps Ziekten AMC, vaste partner in het ADS, voor indringend beraad over oorzaken en oplossingen voor dit zeer gewaardeerde peilstation. In de komende maanden zult u hierover persoonlijk benaderd en geconsulteerd worden!

Diagnose van de meldingen

De daling van het aantal meldingen wordt voornamelijk veroorzaakt door de daling van contacteczeem meldingen. Het aandeel neoplasmata is ten opzichte van de twee voorafgaande jaren gestegen (van 6,1% respectievelijk 6,6% naar 10,5%). Maar ook in absolute zin zien we een stijging in 2006. De overige aandoeningen schommelen over de jaren en laten een licht dalende trend zien.

Het gedaalde aandeel contacteczeem (77,8% in 2006) wordt enerzijds veroorzaakt door een daling van het aantal meldingen en anderzijds door het toegenomen aandeel neoplasmata anderzijds.

Diagnose	jan-sept 2003	%	jan-sept 2004	%	jan-sept 2005	%	jan-sept 2006	%	Totaal
Contacteczeem	602	80,5	517	81,3	380	80,7	311	77,8	1810
Contact urticaria	8	1,1	11	1,7	10	2,1	10	2,5	39
Folliculitis/acne	4	0,5	8	1,3	3	0,6	1	0,3	16
Infecties	9	1,2	6	0,9	2	0,4	9	2,3	26
Mechanisch, trauma	5	0,7	4	0,6	3	0,6	1	0,3	13
Nagels	3	0,4	8	1,3	2	0,4	4	1,0	17
Neoplasmata	84	11,2	39	6,1	31	6,6	42	10,5	196
Overige dermatosen	32	4,3	36	5,7	40	8,5	22	5,5	130
onbekend	1	0,1	7	1,1	0	0,0	0	0,0	8
Totaal	748	100,0	636	100,0	471	100,0	400	100,0	2255

Tabel 2 Hoofddiagnosen van de meldingen in de periode januari t/m september 2003, 2004, 2005 en 2006

Meldingen van contacteczeem per beroepssector

In tabel 3 zien we in 2006 een stijging in de sector cosmetica / lichaamsverzorging ten opzichte van 2005, waarmee het de sector vormt waar de meeste contacteczeem meldingen uit afkomstig zijn. Het gaat in deze sector voornamelijk om kappers (43 van de 52) en dit is de groep die een stijging laat zien.

Sector	jan-sept 2003	%	jan-sept 2004	%	jan-sept 2005	%	jan-sept 2006	%	Totaal	%
Gezondheidszorg	83	13,8	101	19,5	64	16,8	47	15,1	295	16,3
Metaalsector	85	14,1	75	14,5	45	11,8	38	12,2	243	13,4
Cosmetica/ lichaamsverzorging	65	10,8	68	13,2	45	11,8	52	16,7	230	12,7
Voedingssector	90	15,0	47	9,1	43	11,3	30	9,6	210	11,6
Industrie	55	9,1	31	6,0	33	8,7	29	9,3	148	8,2
Agrarische sector	46	7,6	30	5,8	22	5,8	33	10,6	131	7,2
Overige sectoren	42	7,0	33	6,4	33	8,7	18	5,8	126	7,0
Bouwnijverheid (incl. wegebouw)	41	6,8	40	7,7	27	7,1	16	5,1	124	6,9
Schoonmaaksector	34	5,6	37	7,2	25	6,6	21	6,8	117	6,5
Detailhandel	38	6,3	21	4,1	23	6,1	11	3,5	93	5,1
Onderwijs	5	0,8	12	2,3	10	2,6	7	2,3	34	1,9
Transport	10	1,7	12	2,3	6	1,6	2	0,6	30	1,7
Publieke dienstverlening	8	1,3	6	1,2	4	1,1	3	1,0	21	1,2
Onbekend	0	0,0	4	0,8	0	0,0	4	1,3	8	0,4
Totaal	602	100,0	517	100,0	380	100,0	311	100,0	1810	100,0

Tabel 3 Aantal meldingen van contacteczeem in periode januari t/m september 2003, 2004, 2005 en 2006 naar sector

Een mogelijk opvallender stijging is die in de agrarische sector. Hier zit het absolute aantal meldingen op het niveau van 2004 en is het aandeel van deze sector nooit zo hoog geweest als in 2006 (10,6%). Hier lijkt de stijging bij verschillende beroepen binnen de sector op te treden, reden om in dit nummer aan deze bedrijfstak extra aandacht te schenken.

Agentia bij meldingen contacteczeem

1e oorzakelijke agens	jan-sept 2003	%	jan-sept 2004	%	jan-sept 2005	%	jan-sept 2006	%	Totaal	%
O1 Nat werk	203	33,7	148	28,6	122	32,1	103	33,1	576	31,8
O4 Overige irriterende stoffen	65	10,8	67	13,0	60	15,8	32	10,3	224	12,4
O5 Fricctie/ mechanisch trauma	27	4,5	31	6,0	20	5,3	16	5,1	94	5,2
Conserveermiddelen	17	2,8	28	5,4	15	3,9	12	3,9	72	4,0
Kappersproducten	20	3,3	21	4,1	8	2,1	15	4,8	64	3,5
Rubber chemicaliën en -materialen, MBT, PTBP	16	2,7	15	2,9	14	3,7	13	4,2	58	3,2
Zepen en detergentia	19	3,2	18	3,5	12	3,2	4	1,3	53	2,9
Nikkel	24	4,0	17	3,3	7	1,8	2	0,6	50	2,8
Planten	15	2,5	13	2,5	9	2,4	12	3,9	49	2,7
O3 Montage olie, metaalbewerkingsvloeistoffen	9	1,5	12	2,3	8	2,1	9	2,9	38	2,1
Acrylaten	11	1,8	5	1,0	16	4,2	6	1,9	38	2,1
Parfums, geuren	13	2,2	15	2,9	3	0,8	6	1,9	37	2,0
Beschermende kleding en ppe (techn. advies)	15	2,5	8	1,5	4	1,1	7	2,3	34	1,9
O6 Klimaat	7	1,2	9	1,7	7	1,8	9	2,9	32	1,8
Epoxyhars	11	1,8	9	1,7	5	1,3	7	2,3	32	1,8

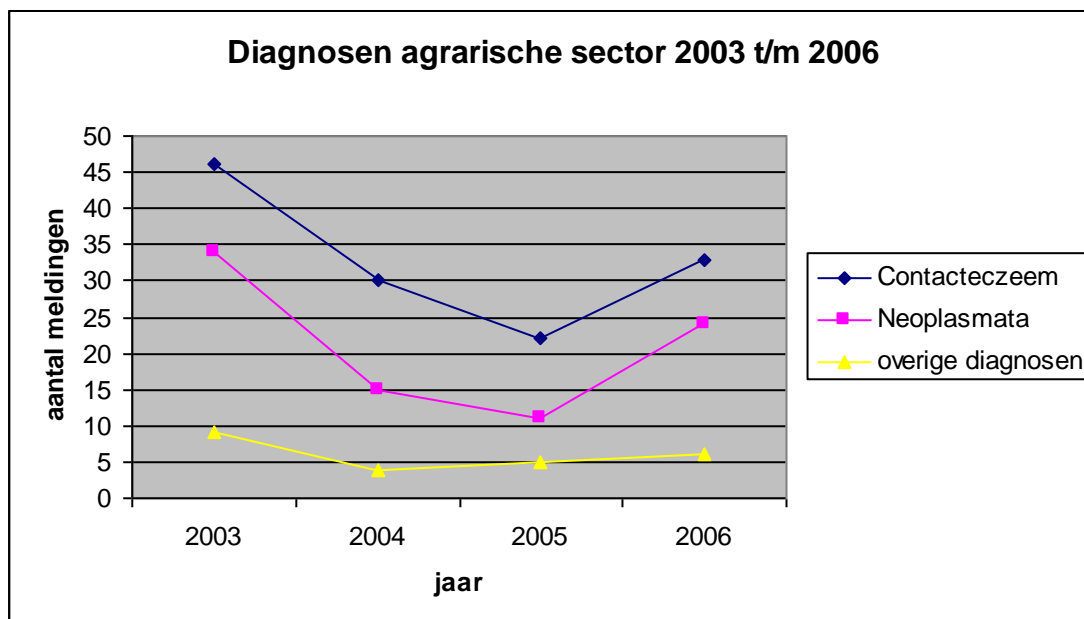
Tabel 4 Top-15 oorzaken van contacteczeem bij in periode januari t/m september 2003, 2004, 2005 en 2006

Hoewel procentueel nagenoeg gelijk, zijn qua absolute aantallen de grootste dalingen bij de meldingen van contacteczeem te zien bij de fysische oorzaken als nat werk, overige irriterende stoffen en frictie/mechanisch trauma. In veel mindere mate geldt dit voor de “allergische” oorzaken, die procentueel belangrijker lijken te worden, met uitzondering van nikkel. Ondanks de introductie van de Euro is hier sprake van een dramatische daling.

De agrarische sector

ADS

Onderstaande figuur laat zien dat de meest gemelde diagnoses in de agrarische sector contacteczeem en neoplasmata zijn. Tevens is duidelijk dat de dalende trend zichtbaar in de jaren 2004 en 2005 gevolgd wordt door een stijging in 2006. Dit geldt zowel voor contacteczeem als neoplasmata en in mindere mate voor de overige diagnoses (contact urticaria, folliculitis/ acne, infecties, mechanisch trauma, nagelaandoeningen).

Figuur 1 Gemelde diagnosen afkomstig uit de agrarische sector in de periode januari t/m september van de jaren 2003, 2004, 2005 en 2006

Wanneer we in tabel 5 kijken naar de beroepen, dan zien we dat het beroep boer het meest frequent gemeld is gedurende de maanden januari t/m september in de jaren 2003 t/m 2006. Het gaat voornamelijk om neoplasmata. Deze blijken ook gemeld te worden bij andere “buitenwerkers” als tuinders, veen- en plantsoenarbeiders. In bijna alle gevallen is UV-straling als oorzakelijke factor aangegeven.

Bij tuinders komt naast neoplasmata contacteczeem in gelijke mate voor. Voor de meeste andere beroepen betreft het voornamelijk meldingen van contacteczeem en een enkele melding van neoplasmata.

Beroep	Contacteczeem	%	Neoplasmata	%	Overige diagnosen	%	Totaal	%
Boer	14	10,7	37	44,0	3	12,5	54	22,6
Kweker planten/bollen	33	25,2	3	3,6	5	20,8	41	17,2
Tuinder	12	9,2	10	11,9	1	4,2	23	9,6
Bloemist	20	15,3	0	0,0	2	8,3	22	9,2
Tuinarbeider	11	8,4	3	3,6	4	16,7	18	7,5
Hovenier	10	7,6	4	4,8	1	4,2	15	6,3
(Pluim) veehouder	8	6,1	2	2,4	2	8,3	12	5,0
Verzorger dieren/ fokker	9	6,9	0	0,0	2	8,3	11	4,6
Veenarbeider	0	0,0	11	13,1	0	0,0	11	4,6
Landbouwer	3	2,3	6	7,1	1	4,2	10	4,2
Plantsoen arbeider	1	0,8	7	8,3	0	0,0	8	3,3
Groenteteler	5	3,8	1	1,2	2	8,3	8	3,3
Bloemenvailing medewerker	4	3,1	0	0,0	1	4,2	5	2,1
Peller bloembollen	1	0,8	0	0,0	0	0,0	1	0,4
Totaal	131	100,0	84	100,0	24	100,0	239	100,0

Tabel 5 Beroepen in de agrarische sector naar diagnose van meldingen in de periode januari t/m september van de jaren 2003, 2004, 2005 en 2006

Bedrijfsartsen en neoplasmata van de huid in de agrarische sector

Vergelijken we deze cijfers met de meldingen die gedaan zijn door bedrijfsartsen dan zien we dat in dezelfde periode 2003-2006 geen enkele melding van een beroepsgebonden neoplasma van de huid bij landbouwers, tuinders, plantsoenmedewerkers of veehouders is gemeld. Dit betekent dat voor deze beroepen en deze aandoeningen de bedrijfsarts geen goed peilstation vormt en aanvullende peil-en registratie mogelijkheden noodzakelijk zijn.

Bedrijfsartsen en beroepsziekten van de huid in de agrarische sector

Aandoening (CAS: code en omschrijving)	2003	2004	2005	2006	Totaal
Atopische dermatitis, constitutioneel eczeem (D610)			1		1
Contactdermatitis, contacteczeem (D611)	8	4	7	6	25
Overige aandoeningen van huid en subcutis (D699)		1			1
Totaal	8	5	8	6	27

Tabel 6: Geregistreerde meldingen van huidaandoeningen door bedrijfsartsen in de agrarische sector (periode 2003 t/m 2006) naar jaar van melding.

Opvallend is dat bij nadere bestudering het, behoudens eenmaal, in alle gevallen allergische contacteczeem betrof. Ook contacturticaria werden niet gemeld.

Casus agrarische sector

Inleiding (1)

In alle agrarische sectoren (aantal werkenden: 250.000) is er kans op ortho-ergisch contacteczeem door nat en vuil werk (2). Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan allergisch contactdermatitis veroorzaken. In de veehouderij komen verschillende huidaandoeningen voor: ortho-ergisch of allergisch contacteczeem (bijvoorbeeld door uierzalf met antibiotica of veevoederadditieven (3)), contacturticaria (jeukbulten), “proteïne (eiwit) contactdermatitis” en infecties. Contacturticaria kunnen ontstaan door blootstelling aan stoffen van dierlijke oorsprong zoals vruchtwater, speeksel, haar, huidschilfers en urine. Ook worden veel huidaandoeningen aangetroffen in de bloembollensector (tulpenvingers), door direct contact met bollen (bijvoorbeeld hyacinten) en in de bloemen/plantenteelt, bijvoorbeeld Compositae, Alstroemeria, Primula obconica en soms Ficus benjaminica, Hedera helix en Primula obconica. In het ADS-project zijn in de periode 2002-2004 74 meldingen gedaan van arbeidsdermatosen door planten en 2 door bestrijdingsmiddelen (in beide gevallen carbamaten).

Preventie van handeczeem (5) vereist een actieve benadering bij huidbelastend werk. Naast vroegdiagnostiek betekent dit aandacht voor goede voorlichting en instructie en het nemen van preventieve maatregelen. Typische huidaandoeningen in de agrarische sector zijn onder meer zoönosen als Erysipeloid (in de branche bekend als Varkensvlekziekte), melkerswratten, wratten bij varkenshouders en andere beroepen in de dierhouderij. Sap/bestanddelen (furocumarines) van schermbloemigen (berenklauw, bleekselderij, St. Janskruid) worden door UV-licht omgezet in stoffen die bij blootstelling een chemische verbranding van de huid kunnen veroorzaken. Dit komt voor bij oogsten en verwerken van bleekselderij en in de hoveniersbranche. Onzorgvuldig werken met vloeibare meststoffen - zuren en basen in onverdunde vorm - kan chemische brandwonden veroorzaken. Blootstelling aan zonlicht (ultraviolet licht) is een risico voor een ieder die in de buitenlucht werkt, dus ook in agrarische beroepen. Hoe minder pigment de huid bevat, hoe groter de kans op een flinke verbranding en huidkanker.

Casus

Een 22-jarige medewerkster van een veehouderij werd verwezen naar de polikliniek dermatologie met huidklachten, die zij zelf weet aan haar werk. Acht weken nadat ze als kersvers afgestudeerde via een uitzendbureau was gaan werken op een boerderij, ontstond eczeem aan de onderarmen, aan de dorsale, interdigitale delen van de vingers beiderzijds, in het gelaat en in de halsstreek. Patiënte vermoedde dat de klachten veroorzaakt werden door contact met varkensvoer (brij), maar ondanks ander werk, namelijk in de witlof, bleef zij klachten houden. Op de boerderij hield zij zich voornamelijk met koeien en varkens bezig en was verantwoordelijk voor het voeren, de verzorging, het geven van medicatie als vitamines en penicilline als pillen of per injectie, merken en castreren. Uit de gegevens van de voederfabrikant bleek dat er sprake was van nat en droog voer. In beide waren antibiotica als avilamycine en polinamycine aanwezig.

Patiënt leed niet eerder aan eczeem, astma of hooikoorts. Ook de familieanamnese is onopvallend. Bij dermatologisch onderzoek elders werd bij haar een contactallergie aangetoond voor nikkelsulfaat. Epicutaan allergisch onderzoek met de routinereeks (True test), de aanvullende routinereeks, varkenshaar, koeiehaar en brij, naast intracutane prik/krastests met varken, koe, kippeveren, varkenshaar, koeiehaar en brij leverde op dag 4 huidreacties op voor 2-bromo-2-nitropropane-1,3-diol (= Bronopol; + reactie), quinolinemix (+), carbamix (+), varkenshaar (+/-) en koeiehaar (+/-). De reacties na 15 minuten en op dag 2 waren alle negatief. Klinisch relevant voor haar bleken reacties op de carbamix aangezien deze versnellers in haar rubber werkhandschoenen aanwezig bleken te zijn evenals de dubieuze reacties op koeie- en varkenshaar. De diagnose werd gesteld op allergisch contacteczeem, met daarnaast mogelijk ook constitutioneel eczeem. Handhaving in de veehouderij leek niet mogelijk

Vervolg

Drie maanden na dato bleek zij via bemiddeling van school en uitzendbureau tewerkgesteld te zijn bij de teelt van paprika's in kassen (6), maar ook hier was het na 2 maanden misgegaan. Proefondervindelijk had zij geconstateerd dat de rhinitis en conjunctivitis te wijten moesten zijn aan de blootstelling aan stuifmeel. Ook zonder verder specialistisch onderzoek had ze de conclusie getrokken dat ook in de tuinbouw voor haar geen toekomst was weggelegd. Via het CVI werd omscholing aangevraagd.

Literatuur:

1. Signaleringsrapport Beroepsziekten '06. Nederlands Centrum voor Beroepsziekten, Coronel Instituut, AMC Amsterdam (op: www.beroepsziekten.nl)
2. Cock P de, Bruynzeel DP. Berufsdermatosen in der Landwirtschaft – Teil 1. Dermatosen in Beruf und Umwelt 2001; 49 (4):178-184.
3. Jagtman BA. Allergisch contacteczeem door veevoederadditieven. Ned.T Dermat Venereol 2006: 16
4. Laan van der G, Gryglicki. Beroepsziekten, praktijkgids voor Arbeidshygiëne. Kluwer, Alphen aan de Rijn 2006.
5. Donham KJ, Thelin A, eds. Agricultural Medicine. Blackwell Publishing, Oxford 2006.
6. Groenewoud GC, Groot de H, Wijk van RG. Impact of occupational an inhalant allergy on rhinitis-specific quality of life in employees of bell pepper greenhouses in the Netherlands. Ann. Allergy Asthma Immunol 2006 Jan; (1): 92-7

Branche-ontwikkelingen

Kappersbranche

Kapster konden rechtstreeks terecht bij een van de drie Expertise Centra voor Huid en Arbeid. Dit conform het beleidsadvies in het rapport “Nulmeting Arboconvenant Kappers” van het Centrum voor Huid en Arbeid Arnhem uit 2001. Daarin wordt gesteld dat “de eerste en tweedelijns curatieve zorg niet de aangewezen partners zijn om handeczeem bij kappers op een adequate wijze te behandelen”. Op 1 januari 2007 liep het Convenant tussen overheid en de kappersbranche teneinde. Het voorlopige resultaat is dat 2 van de 3 centra sindsdien niet meer door kapsters geconsulteerd worden. De reden is dat de kosten niet meer voor rekening komen van de Kappersbranche, maar vergoeding alleen plaats vindt wanneer de werkgever verzekerd is via specifieke, aanvullende verzekeringen. Alleen al vanuit het oogpunt van landelijke spreiding lijkt dit een zeer ongewenste ontwikkeling.

Bakkersbranche

Blootstelling aan bakkersallergenen (tarwe, rogge en alfa-amylase, maar ook specerijen als kaneel) kan leiden tot bakkersastma, een ernstig invaliderende beroepsziekte (1). Daarnaast komen bij ongeveer 10% (2) huidklachten voor, vooral ortho-ergisch contacteczeem en in mindere mate allergisch contacteczeem en contacturticaria. Na advies van de Gezondheidsraad in 2004 is op verzoek van de brancheorganisatie in 2006 gestart met een gezondheidsbewakings-systeem. Door bakkers ingevulde vragenlijsten worden gecheckt door geschoolde bedrijfsartsen, die ook zorgdragen voor aanvullende diagnostiek inclusief serologie bij het Nederlands Kenniscentrum voor Arbeid en Longen (NKAL) in Utrecht en het ACAG in Groningen.

Literatuur:

1. Jungbauer F. Bakkersasthma: verbetering van gezondheidsbewaking nodig. Tijdschrift voor Bedrijfs-en Verzekeringsgeneeskunde: 14 (10): 473.
2. Kanerva et al. Handboek of occupational dermatology 2000: 817-20. Springer Verlag 2000.

Uw eigen meldingsgegevens teruggekoppeld

Hieronder vindt u weer een overzicht van uw eigen meldingen in het jaar 2006. In tabel 7 wordt per kwartaal een overzicht gegeven van de hoeveelheid kaarten en meldingen die van u zijn binnengekomen. De andere tabel geeft de hoeveelheid meldingen per diagnose weer.

VOORBEELD VAN TABELLEN PER MELDER (ZONDER GETALLEN)

	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	Totaal 2006
kaart geretourneerd					
aantal meldingen					

Tabel 7 Overzicht binnengekomen kaarten en aantal meldingen 2006

Diagnose	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal	Totaal 2006
Contacteczeem					
Infecties (Tinea, Wratten en anders) etc					
Overige dermatosen					

Tabel 8 Hoofddiagnosen van uw meldingen in 2006

Agenda

6th North Sea Meeting on Venous Diseases, 11-12 mei 2007 Antwerpen (herhaling).

Occupational and Environmental Exposures of skin to chemicals-2007, 17-20 juni 2007 te Golden, Colorado USA (herhaling).

Handeczeem bij kappers, Centrum voor Huid en Arbeid Arnhem, 27 juni 2007

Het Brancheplatform Kappers organiseert in samenwerking met het Centrum voor Huid en Arbeid voor dermatologen en bedrijfsartsen bovenstaand congres. Aanmelding per e-mail (kapperspoli@huidenarbeid.nl) of fax (026-378 78 12).

Chemical aspects of allergic contact dermatitis, Straatsburg, 13-15 september 2007.

Namens de ESCD Working Party on the chemical base of ADC worden ESCD leden uitgenodigd deel te nemen aan een training van 2 ½ dag over de chemische aspecten van ADC.

Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot Prof. Jean-Pierre Lepoittevin, Laboratoire de Dermatochimie, Université Louis Pasteur. Email jplepoit@chimie.u-strasbg.fr

Contactpersonen

Prof. Dr. D.P. Bruynzeel (NECOD)
020-4440145 fax: 020-4440148
dp.bruynzeel@vumc.nl

Prof Dr. P.J. Coenraads (NECOD)
050-3612896/8000 fax: 050-3612624
p.j.coenraads@med.rug.nl

Drs. J.G. Bakker (NCvB)
020-56663708/5387 fax: 020-5669288
jan.g.bakker@amc.uva.nl